

शासकीय औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थांमध्ये
डिजिटल लायब्ररी सुरु करणे व त्यासाठीच्या
खर्चास प्रशासकीय मान्यता देणेबाबत

महाराष्ट्र शासन

कौशल्य, रोजगार, उद्योजकता व नाविन्यता विभाग

शासन निर्णय क्रमांक : आयटीआय- २०२५/प्र.क्र. १५/व्यशि-३

दुसरा मजला, मादाम कामा मार्ग, हुतात्मा राजगुरु चौक,

मंत्रालय, मुंबई- ४०० ०३२.

दिनांक : २९ फेब्रुवारी, २०२५

- वाचा :- १. संचालक, व्यवसाय शिक्षण व प्रशिक्षण संचालनालय, मुंबई यांचे पत्र क्र. १२/नियोजन/२०२४-२५/३०७ दि. २३.०९.२०२५
२. संचालक, व्यवसाय शिक्षण व प्रशिक्षण संचालनालय, मुंबई यांचे पत्र क्र. १२/नियोजन/डिजिटल लायब्ररी/२०२४-२५/३१३ दि. ३०.०९.२०२५
३. संचालक, व्यवसाय शिक्षण व प्रशिक्षण संचालनालय, मुंबई यांचे पत्र क्र. १२/नियोजन/डिजिटल ग्रंथालय/२०२४-२५/३२३ दि. १२.०२.२०२५

प्रस्तावना :

शासकीय औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थांमध्ये प्रशिक्षणार्थी प्रशिक्षण घेत असतांना त्यांचेमध्ये ज्ञान, कौशल्य व वाचनाची आवड वृद्धीगत होणे आवश्यक आहे. आधुनिक काळात डिजिटल तंत्रज्ञानाच्या वाढत्या वापरामुळे पारंपारिक ग्रंथालयांबरोबरच डिजिटल लायब्ररी गरज निर्माण झाली आहे. डिजिटल लायब्ररी विद्यार्थ्यांना कधीही आणि कुठूनही ऑनलाइन शैक्षणिक साहित्य वाचण्याची सुविधा देते. यामध्ये ई-बुक्स, व्हिडिओ ट्युटोरियल्स, ऑनलाइन कोर्स मटेरियल आणि प्रॅक्टिकल गाईड्स समाविष्ट असतात. डिजिटल लायब्ररीचे प्रमुख फायदे म्हणजे एकाच वेळी अनेक विद्यार्थ्यांना एकाच संसाधनाचा वापर करता येतो, माहितीचे अद्यावतीकरण सहज शक्य होते आणि विद्यार्थ्यांना स्व-गतीने शिकण्याची संधी मिळते. शिवाय डिजिटल लायब्ररीमुळे जागेची बचत होते, पुस्तकांच्या देखभालीचा खर्च कमी होतो आणि विद्यार्थ्यांना आधुनिक तंत्रज्ञानाशी जुळवून घेण्यास मदत होते. या सर्व फायद्यांमुळे औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थांमधील प्रशिक्षण अधिक प्रभावी आणि कालानुरूप होते.

सद्यस्थितीत अद्यावत तंत्रज्ञानावर आधारित आर्टिफिशियल इंटेलिजन्स (AI) चा वापर करून देखील प्रशिक्षणार्थ्यांना डिजिटल प्रशिक्षण साहित्य उपलब्ध करून देणे शक्य होणार आहे. सदर डिजिटल लायब्ररी चा वापर औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थेतील computer based online exam करिता देखील होणार असल्याने एकंदरीतच या सुविधेचा संस्थेतील सर्व प्रशिक्षणार्थ्यांना फायदा होणार आहे.

२. त्याअनुषंगाने शासकीय औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थांमध्ये डिजिटल लायब्ररी सुरु करणे व त्याकरीता येणाऱ्या खर्चास प्रशासकीय मान्यता देण्याची बाब शासनाच्या विचाराधिन होती.

शासन निर्णय :

सन २०२५-२०२६ या शैक्षणिक वर्षापासून शासकीय औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थांमध्ये डिजिटल लायब्ररी सुरु करण्यास मान्यता देण्यात येत आहे. सदर डिजिटल लायब्ररी मध्ये ऑनलाईन ई-बुक्स, ऑनलाईन कोर्स मटेरियल, व्हिडिओ टयुटोरियल्स, प्रॅक्टिकल गाईडस व शैक्षणिक व्यवसाय अभ्यासक्रमासंबंधी प्रात्यक्षिक कार्यपुस्तिका व सैध्दांतिक पुस्तिका डिजिटल स्वरूपात उपलब्ध करून देण्यात येईल.

२. शासकीय औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थांमध्ये जागेच्या उपलब्धतेच्या प्रमाणात डिजिटल लायब्ररी सुरु करण्यात यावी. यामध्ये साधारणतः संस्थेच्या प्रवेश क्षमतेच्या प्रमाणात संगणके व इतर साधनसामुग्री, सिव्हील वर्क, फर्निचर व नेटवर्कींग इ. बाबी उपलब्ध करून देण्यात याव्यात.

३. राज्य शासनाच्या प्रशासनिक विभागासाठी १०० दिवसाचा कृती आराखडाअंतर्गत २ शासकीय औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थांमध्ये डिजिटल लायब्ररी सुरु करण्यास व त्यासाठी येणाऱ्या खर्चास खालिलप्रमाणे प्रशासकीय मान्यता देण्यात येत आहे.

अ.क्र.	संस्था	प्रयोजन	अपेक्षित खर्च
१	नेताजी सुभाषचंद्र बोस शासकीय औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था, मुंबई-११	डिजिटल लायब्ररी	रु. ५६,५८,१००/-
२	संत गाडगेबाबा शासकीय औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था, अमरावती		रु. ४३,३८,१००/-
	एकूण		रु. ९९,९६,२००/-

४. संत गाडगेबाबा शासकीय औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था, अमरावती व नेताजी सुभाषचंद्र बोस शासकीय औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था, मुंबई-११ या २ शासकीय औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थांमध्ये डिजिटल लायब्ररी सुरु करण्यासाठी रु. ९९,९६,२००/- (अक्षरी रु. नव्यानऊ लाख शहाण्णव हजार दोनशे फक्त) इतक्या निधीस २२३०ए२२७ लेखाशिर्षांतर्गत १३ कार्यालयीन खर्च या उद्दिष्टांतर्गत उपलब्ध निधीतून खर्च करण्यास पुढील अटींच्या अधीन राहून मान्यता देण्यात येत आहे.

अटी :-

सदर डिजिटल लायब्ररी साधनसामुग्री, फर्निचर, कम्प्युटर व इतर आवश्यक खरेदी उद्योग, उर्जा, कामगार विभागाच्या दिनांक ०१.१२.२०१६ रोजीच्या शासन निर्णयातील विहित कार्यपध्दती

तसेच माहिती व तंत्रज्ञान विभागाने या संबंधी निर्गमित केलेले आदेश तसेच खरेदी संदर्भात शासनाने वेळोवेळी विहित केलेल्या कार्यपध्दती व नियमांचे व इतर निर्देशांचे अनुपालन करून करण्यात यावी.

२. सदर प्रशासकीय मान्यता सन २०२४-२५ या वित्तीय वर्षात राज्य योजनेंतर्गत मंजूर अनुदानातून प्रदान करण्यात येत आहे.

३. सदर ई-डिजिटल लायब्ररीची आवश्यकता असल्याचे व त्याची किंमत बाजारभावापेक्षा जास्त नसल्याची खात्री संचालक, व्यवसाय शिक्षण व प्रशिक्षण संचालनालय, मुंबई यांनी करावी.

४. डिजिटल लायब्ररी खरेदीबाबत निर्णय घेतांना प्रशासकीय मान्यता प्रदान करण्यात आलेल्या लेखाशिर्षाखाली मंजूर अनुदानाच्या तरतूदीपेक्षा जास्त खर्च केला जाणार नाही याची दक्षता घ्यावी.

५. उपरोक्त शासन निर्णय उद्योग, उर्जा व कामगार विभाग दिनांक ०१.१२.२०१६ मधील परिच्छेद क्र. ३.१.२ “किंमतीचा अंदाज व किंमतीचा वाजवीपणा” या शीर्षकाखालील परिच्छेद क्र. ३.१.२.१ मधील तरतूदीचे राज्यस्तरीय खरेदी समितीने अनुपालन करण्यात यावे.

६. सदर शासन निर्णय वित्त विभाग, शासन निर्णय क्र. विअप्र-२०१३/प्र.क्र.३०/१३/विनियम, दि.१७.४.२०१५ अन्वये तसेच वित्तीय अधिकार नियम पुस्तिका भाग-१, उपविभाग-२, अनुक्रमांक-३, नियम क्र.७ अनुसार प्रशासकीय विभागास असलेल्या अधिकारान्वये निर्गमित करण्यात येत आहे.

सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा संकेतांक क्रमांक २०२५०२२११२५५१६८४०३ असा आहे. हा आदेश डिजिटल स्वाक्षरीने साक्षांकीत करून काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने.

(भास्कर बनसोडे)

अवर सचिव, महाराष्ट्र शासन

प्रत ,

१. मा. मंत्री, कौशल्य, रोजगार, उद्योजकता व नाविन्यता विभाग, यांचे खाजगी सचिव,
मंत्रालय, मुंबई

२. अपर मुख्य सचिव, कौशल्य, रोजगार, उद्योजकता व नाविन्यता विभाग यांचे वरिष्ठ स्वीय
सहायक, मंत्रालय, मुंबई

३. संचालक, व्यवसाय शिक्षण व प्रशिक्षण संचालनालय, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई.

४. सहसंचालक, व्यवसाय शिक्षण व प्रशिक्षण, प्रादेशिक कार्यालय, मुंबई / नाशिक / पुणे
/ औरंगाबाद / अमरावती/ नागपूर (व्यवसाय शिक्षण व प्रशिक्षण संचालनालयामार्फत)

५. संबंधित जिल्हा व्यवसाय शिक्षण व प्रशिक्षण अधिकारी, (व्यवसाय शिक्षण व प्रशिक्षण
संचालनालयामार्फत)

६. निवड नस्ती. (व्यशि-३).